

۱۴۲۵۲۲

قواعد فقه بشر دوستانه

(مقدمه‌ای بر فقه تمدن)

با دیباچه:

ایده‌ها سید مهدی طباطبائی

مؤلفان:

محمد حسن قزوینی

دانش آموزخته کارشناسی ارشد فقه و حقوق اسلامی

سید محسن قائدی خرق

دانش پژوه حوزه علمیه و دانشجوی دکتری حقوق عمومی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	لری نژاد، محمد
عنوان و نام پدیدآور	قواعد فقه بشردوستانه (مقدمه‌ای بر فقه تمدن) / محمد لری نژاد، سیدمحسن قائمی خرق؛ با مقدمه سیدمهدی طباطبائی.
مشخصات نشر	تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۶۵-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	حقوق بین الملل بشر دوستانه
موضوع	قربانیان جنگ -- وضع حقوقی و قوانین
موضوع	حقوق بشر -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
شناسه افزوده	قائمی خرق، سیدمحسن
شناسه افزوده	طباطبائی، سید مهدی،
ردی بندی کنگ	۱۳۹۵ ق ۹ / ۴ / ۶۴۷۱ / KZ
ده بندی نویسی	۳۴۱ / ۴۸
شماره ثبت کتابخانه ملی	۴۲۹۵۵۳۹

هرگونه تکثیر کامل یا قسمی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. وارد کتاب را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

قواعد فقه بشردوستانه (مقدمه‌ای بر فقه تمدن)

مؤلفان: محمد لری نژاد، سیدمحسن قائمی خرق

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً «مجد» است.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۰۰۰۱۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۶۵-۴

ISBN: 978-600-193-665-4

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸ فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه آیت الله سید مهدی طباطبائی (زید عزه).....
	پیام مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی امام خامنه ای (دام ظلّه)
۱۳	به «نخستین کنفرانس بین المللی خلع سلاح و عدم اشاعه».....
۱۷	پیشگفتار.....
۲۱	فصل اول: مبادی تصویری و تصدیقی.....
۲۳	گفتار اول: دانش فلسفی.....
۲۳	بند اول: فقه.....
۲۴	بند دوم: انگارنده قاعده فقهی.....
۲۵	تمایز «قاعده ی فقهی» و «قاعده ی اصولی».....
۲۶	تمایز میان «قاعده فقهی» و «مسأله» (اصولی و فقهی).....
۲۸	تمایز میان «قاعده فقهی» و «سایه فقهی».....
۲۹	بند سوم: کشتار جمعی.....
۳۰	بند چهارم: سلاح های کشتار جمعی.....
۳۲	سلاح های شیمیایی.....
۳۴	سلاح های هسته ای (اتمی).....
۳۶	سلاح بیولوژیک.....
۳۷	بند پنجم: محیط زیست.....
	گفتار دوم: تأملی بنیادین در باب مشروعیت سلاح های کشتار جمعی در پرتو
۳۹	اصول حقوق بین الملل.....
۴۷	گفتار سوم: تئوری کلی «فقه محیط زیست».....
۴۹	بند اول: محیط زیست؛ آیتی از خداوند سبحان.....
۴۹	بند دوم: طبیعت؛ نشانگر تعادل جهان خلقت.....
۴۹	بند سوم: تئوری خلافت و امانت.....
۵۳	بند چهارم: اصل «هویت عبداللهی».....
۵۳	بند پنجم: اصل عدالت و رفاه عمومی.....
۵۴	بند ششم: اصل معاد.....

فصل دوم: بایسته های فقهی ناظر بر نسبت محیط زیست و

۶۵	 سلاح های گشتار جمعی
۶۷	 اشاره
	گفتار اول: تبیین نسبت محیط زیست و سلاحهای گشتار جمعی در پرتو
۶۹	 «قاعده لاضرر»
۶۹	 بند اول: توضیح مفردات
۷۱	 بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۷۱	 کتاب
۷۲	 سنت
۷۴	 اجماع
۷۴	 عقل
۷۵	 بند سوم: معنی، قاعده بر مانحن فیه
۸۰	 گفتار دوم: قاعده جمعی و فساد فی الارض
۸۴	 گفتار سوم: قاعده اتلاف
۸۴	 بند اول: معانی آن و اجزای اتلاف
۸۴	 بند دوم: اقسام اتلاف
۸۵	 بند سوم: مدارک و مستندات قاعده
۸۵	 آیات
۸۶	 روایات
۸۷	 اجماع
	بند چهارم: تطبیق قاعده بر ممنوعیت تولید و تاراج سلاح های
۸۸	 هسته ای
۹۰	 گفتار چهارم: قاعده ای امر به معروف و نهی از منکر
۹۰	 بند اول: معنای قاعده
۹۱	 بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۹۱	 کتاب
۹۲	 سنت
۹۳	 عقل
۹۵	 گفتار پنجم: قاعده عدالت
۹۵	 بند اول: معنای قاعده
۹۶	 بند دوم: مدارک و مستندات

فهرست مطالب □ ۷

۹۶	آیات
۹۶	روایات
۹۷	عقل
۹۷	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۹۹	گفتار ششم: قاعده سد ذرایع
۱۰۰	بند اول: معانی لغوی و اصطلاحی سد ذرایع
۱۰۳	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۰۳	آیات
۱۰۳	روایات
۱۰۴	دلیل عقل
۱۰۵	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۰۸	گفتار هفتم: قاعده حدیث
۱۰۸	بند اول: مفهوم شناسی قاعده
۱۰۹	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۰۹	حدیث لاضرر
۱۰۹	عقل
۱۱۰	سیره صحابه
۱۱۰	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۱۲	گفتار هشتم: قاعده روح
۱۱۲	بند اول: مدارک و مستندات قاعده
۱۱۲	قرآن
۱۱۳	روایات
۱۲۱	گفتار نهم: قاعده حرمت اعانت بر اثم و عدوان
۱۲۱	بند اول: مفردات قاعده
۱۲۳	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۲۳	آیات
۱۲۳	روایات
۱۲۴	عقل
۱۲۵	اجماع
۱۳۱	گفتار دهم: قاعده مقابله به مثل
۱۳۱	بند اول: معنا و مفردات قاعده

۱۳۲	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۳۳	کتاب
۱۳۶	سنت
۱۳۷	بند سوم: تطبیق قاعده بر موضوع
۱۴۰	گفتار یازدهم: قاعده «درء المفسده مقدم علی جلب المصلحه»
۱۴۰	بند اول: معنای قاعده
۱۴۱	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۴۱	کتاب
۱۴۳	سنت
۱۴۴	بند سوم: تطبیق بر موضوع

فصل سوم: ملات فقهی حاکم بر محیط زیست در معرض

۱۴۵	سلاح های شست و شوی
۱۴۷	گفتار اول: قاعده حاکم بر است از دین
۱۴۷	بند اول: معنای قاعده
۱۴۷	بند دوم: مستند قاعده
۱۴۸	بند سوم: تطبیق قاعده بر موضوع
۱۵۰	گفتار دوم: قاعده «لزم وفای به عهد پیمان»
۱۵۰	بند اول: معنای قاعده
۱۵۰	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۵۰	کتاب
۱۵۲	سنت
۱۵۳	اجماع
۱۵۴	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۶۲	گفتار سوم: قاعده وزر
۱۶۲	بند اول: مفردات قاعده
۱۶۳	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۶۳	کتاب
۱۶۵	سنت
۱۶۵	اجماع
۱۶۶	عقل

۱۶۶	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۶۸	گفتار چهارم: قاعده حرمت ترور
۱۶۸	بند اول: مفهوم ترور
۱۷۱	بند دوم: مدارک و مستندات قاعده
۱۷۱	کتاب
۱۷۱	روایات
۱۷۲	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۷۶	کردگان
۱۷۷	زنان
۱۸۰	پیران
۱۸۱	سایر گروه ها
۱۹۰	گفتار پنجم: قاعده کساحیم به العقل حکم به الشرع
۱۹۰	بند اول: معنای قاعده
۱۹۱	بند دوم: مدرک قاعده
۱۹۲	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۹۶	گفتار ششم: قاعده اسراف (در کتاب)
۱۹۶	بند اول: مفهوم دانش واژه ی اسراف
۱۹۶	بند دوم: مدرک و مستند قاعده
۱۹۷	بند سوم: تطبیق بر موضوع
۱۹۹	برآمد و نتیجه
۲۰۱	ضمائم
۲۰۱	۱- متن کامل کنوانسیون جلوگیری از کشتار جمعی و مداخلات آن
۲۰۱	مصوب ۹ دسامبر ۱۹۴۸ مجمع عمومی سازمان ملل متحد
۲۰۴	۲- متن کامل پیمان منع گسترش سلاح های هسته ای اول ژانویه سال ۱۹۶۸
۲۱۳	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه آیت الله سید مهدی طباطبائی (زید عزه)

اعتراض کنید در خاطر بجای ملائکه به خداوند، بعد از خلقت آدم، آگاهی آنها از دو کرانه‌ی فیزیکی فرزندان آدم بر کره‌ی خاکی بود: ۱- افساد در زمین؛ ۲- خونریزی

با این حال، خداوند تعالی سحر این حقیقت نمی‌شود، اما بیان می‌دارد که این خلقت اهدافی را در بر دارد که از آن بی اطلاع هستند. (بقره، ۳۰)

آری، زمین از ابتدا عرصه‌ی خونریزی و کشتار فرزندان آدم، به دست یکدیگر شده، و بدیهی است بشر ناگزیر به آنگاه که امکان ایجاد صلح و امنیت وجود ندارد، لا اقل قواعد و مقرراتی را نسبت به جنگ و درگیری‌های مسلحانه در نظر بگیرد و همه را ملزم به رعایت آن کند. حقوق بشر دوستانه، در نهادهای بین المللی، در همین راستا شکل گرفت و مورد تأیید دولت‌ها واقع شد.

اما دین اسلام، به عنوان مکتبی الهی که تمام ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جامعه را بر مبنای توحید و اعتقاد به معاد، مورد توجه قرار داده و برای آن دستورات و قواعدی در نظر گرفته است، به جنگ و کشتار مردم در زمان جنگ، نیز توجهی ویژه داشته است. نوع مبارزه و چگونگی مواجهه با دشمن، حتی سفارش نسبت به گیاهان، آبها، حیوانات، اطفال، بزرگسالان، مورد تأکید پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به رزمندگان بوده است. حتی رعایت حقوق اقلیت‌های مذهبی و دینی در کارزار، مورد تأکید پیشوایان دینی اسلام می‌باشد.

در همین راستا، استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی که یکی از مباحث مهم حقوقی دهه‌های اخیر بوده، بر اساس مبانی اسلامی، می‌تواند به بحثی پربار و آکنده از دریافت‌های عمیق فقهی نمود یابد که در کتاب پیش روی، به شکلی در خور، بدان پرداخته شده است.

فاضلان و اندیشمندان جوان، جناب آقای محمد لری‌نژاد و سید محسن قائمی در این کتاب به شایستگی از عهده‌ی این بحث برآمده اند و با تسلطی که بر مباحث حقوق بین الملل دارند، توانسته اند اندیشه‌های فقهی اسلام را به شیوه‌ای مطلوب، بر مباحث حقوق بشر دوستانه تطبیق بخشند و سرآمدی فقه اسلام را به ما ظهور بگذارند.

از خداوند متعال توفیق روز افزون ایشان را در پناه الطاف خاصه ی حضرت بقیه الله الاظمه العالی دارم.

حوزه علمیه قم - سید مهدی طباطبایی

پیام مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی امام خامنه‌ای (دام ظلّه) به «نخستین کنفرانس بین‌المللی خلع سلاح و عدم اشاعه»

بسم الله الرحمن الرحيم

به شما میهمانان محترم که در اینجا گرد آمده‌اید خوشامد می‌گویم. مایه خرسندی است که جمهوری اسلامی ایران امروز میزبان اجلاس بین‌المللی خلع سلاح است، به‌نحوی که از فرصت فراهم آمده استفاده کرده، نتایج ماندگار و ارزشمندی را که از گفتگو و مشورت با یکدیگر به دست می‌آورید، تقدیم جامعه‌ی بشری نمائید.

اتم‌شناسی و علوم هسته‌ای یکی از بزرگترین دستاوردهای بشری است که می‌تواند و باید در خدمت رفاه و پیشرفت جهان و رشد و توسعه‌ی همه‌ی جوامع انسانی باشد. گستره‌ی کاربرد علوم هسته‌ای طیف وسیعی از نیازهای پزشکی، انرژی و صنعتی را پوشش می‌دهد که هر یک از اهمیت شایسته‌ای برخوردار است. به این دلیل می‌توان گفت که فناوری هسته‌ای جایگاه برجسته‌ای را در حیات اقتصادی به خود اختصاص داده است و با گذر زمان و افزایش نیازهای صنعتی، پزشکی و انرژی به طور فزاینده‌ای اهمیت آن بیشتر خواهد شد و به همین میزان، تلاش برای دستیابی به انرژی هسته‌ای و بهره‌گیری از آن نیز افزایش می‌یابد. ملت‌های خاورمیانه که مانند دیگر ملت‌های منطقه تشنه‌ی صلح و امنیت و پیشرفت‌اند حق دارند که با بهره‌گیری از این فناوری، جایگاه اقتصادی و موقعیت برتر نسل‌های آتی خود را تضمین کنند. شاید یکی از اهداف غبارآلود کردن فضا در مورد برنامه‌های صلح‌آمیز هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران این است که مانع از توجه جدی ملت‌های منطقه به این حق طبیعی و ارزشمند خود شوند.

طرفه آنکه، تنها مجرم اتمی جهان اینک به دروغ خود را مدعی مبارزه با گسترش سلاح اتمی معرفی می‌کند در حالیکه یقیناً هیچ اقدام جدی در این

مسیر صورت نداده است و هرگز صورت نخواهد داد. اگر ادعای مبارزه با گسترش سلاح هسته‌ای آمریکا دروغ نبود، آیا رژیم صهیونیستی می‌توانست ضمن خودداری از پذیرش مقررات بین‌المللی در این زمینه به ویژه آن‌پی‌تی، سرزمین اشغال شده‌ی فلسطین را به زرادخانه‌ای مبدل سازد که انبوهی از سلاح‌های هسته‌ای در آن ذخیره شده است؟

نام اتم به همان میزان که بیانگر پیشرفت دانش بشری است، متأسفانه به‌طور زیست‌ترین واقعه تاریخ و بزرگ‌ترین نسل‌کشی و سوء استفاده از دست او، علمی انسان نیز است. هر چند که کشورهای متعددی اقدام به تولید و انباشت سلاح هسته‌ای کرده‌اند که فی‌نفسه می‌تواند مقدمه‌ی ارتکاب جرم تلقی شده و سلاح‌هایی را شدیداً در معرض تهدید قرار داده است، اما فقط یک دولت مرتکب جرم اتمی شده است. تنها دولت ایالات متحده آمریکا است، که ملت مظلوم ژاپن، هیروشیما و ناگازاکی را در جنگی نابرابر و غیر انسانی مورد هجوم اتمی قرار داد.

از زمانی که انفجار ن سترینگفیلد افزایش‌دهنده‌ی تسلیحات هسته‌ای توسط دولت ایالات متحده در هیروشیما و ناگازاکی، فاجعه‌ای انسانی با ابعاد بی‌سابقه در تاریخ آفرید و امنیت بشری را با تهدیدی عظیم مواجه ساخت، ضرورت نابودی کامل این سلاح‌ها مورد اجماع قاطع جامعه جهانی قرار داشته است. استفاده از سلاح هسته‌ای نه تنها به کشتار و تخریب گسترده منجر شد، بلکه میان احاد ملت، نظامی و غیر نظامی، کوچک و بزرگ، زن و مرد و کهنسال و خردسال تمایزی قائل نشد و آثار ضد بشری آن مرزهای سیاسی و جغرافیایی را در نوردید، و حتی به نسل‌های بعدی نیز خسارت‌های جبران‌ناپذیر وارد نمود. با هرگونه استفاده و حتی تهدید به استفاده از این سلاح، نقض جدی اصول بین‌المللی قواعد بشر دوستانه و مصداق بارز جنایت جنگی به شمار می‌آید.

به لحاظ نظامی و امنیتی نیز به دنبال دستیابی چند قدرت به این سلاح ضد بشری، تردیدی باقی نماند که پیروزی در جنگ هسته‌ای ناممکن و درگیری در چنین جنگی غیر عقلانی و ضد انسانی است. ولی برغم این

بديهيات اخلاقی، عقلانی، انسانی و حتی نظامی، خواست مؤکد و مکرر جامعه‌ی جهانی برای نابودی این سلاح‌ها توسط گروه انگشت‌شماری از دولت‌ها، که امنیت خیالی خود را بر ناامنی همگانی بنا کرده‌اند، نادیده گرفته شده است.

اصرار این دولت‌ها بر نگهداری، افزایش و گسترش توان تخریبی این سلاح‌ها، که هیچ کاربردی جز ارعاب و ترور دسته‌جمعی و ایجاد امنیت کاذب، مبتنی بر بازدارندگی ناشی از نابودی تضمین‌شده همگانی نداشته و ندارد، استمرار کابوس هسته‌ای جهان را به دنبال داشته است. منابع خارج از شمار اقتصادی و انسانی در رقابت غیر عقلانی هزینه شده‌اند تا هر یک از ابرقدرت‌ها توان خیالی پیدا کنند که بیش از ده هزار بار رقیبان خود و سایر ساکنان کره خاکی منجمله خودشان را نابود کنند. بی‌دلیل نیست که این راهبرد «بازدارندگی مبتنی بر نابودی تضمین‌شده متقابل»، یا دیوانگی نام گرفته است.

برخی از دولت‌های هسته‌ای در سال‌های اخیر از نظریه‌ی بازدارندگی در مقابل سایر قدرت‌های هسته‌ای بر مبنای «ناامنی تضمین‌شده متقابل» هم فراتر رفته‌اند تا جائیکه در راهبرد هسته‌ای این دولت‌ها، بر حفظ انتخاب هسته‌ای در برابر تهدیدات متعارف از سوی ناقضین معاهده عدم اشاعه تأکید شده است، در حالیکه بزرگترین ناقضین معاهده عدم اشاعه، قدرت‌هایی هستند که علاوه بر نقض تعهد خود در ماده ۶ معاهده برای خلع سلاح هسته‌ای، حتی در اشاعه عمودی و افقی این سلاح‌ها گوی سبقت را از دیگران ربوده و منجمله با کمک به تسلیح رژیم صهیونیستی به سلاح‌های هسته‌ای و حمایت از سیاست‌های آن رژیم، در اشاعه‌ی واقعی این سلاح‌ها نقش مهمی و مغایر تعهدات خود بر مبنای ماده ۱ معاهده ایفا کرده و منطقه‌ی خاورمیانه را جهان را با تهدیدی جدی روبرو کرده‌اند و در رأس این دولت‌ها، رژیم زورگو و متجاوز ایالات متحده آمریکا است.

جا دارد که کنفرانس بین‌المللی خلع سلاح، ضمن بررسی خطرهای تولید و انباشت سلاح هسته‌ای در جهان، بطور واقع‌بینانه راهکارهایی را برای مقابله با

این تهدید علیه بشریت ارائه کند تا بتوان گامی جدی در مسیر پاسداری از صلح و ثبات به پیش نهاد.

به اعتقاد ما افزون بر سلاح هسته‌ای، دیگر انواع سلاح‌های کشتار جمعی، نظیر سلاح شیمیایی و سلاح میکروبی نیز تهدیدی جدی علیه بشریت تلقی می‌شوند. ملت ایران که خود قربانی کاربرد سلاح شیمیایی است، بیش از دیگر ملت‌ها خطر تولید و انباشت این گونه سلاح‌ها را حس می‌کند و آماده است همه امکانات خود را در مسیر مقابله با آن قرار دهد.

ما کاربرد این سلاح‌ها را حرام، و تلاش برای مصونیت بخشیدن ابناء بشر از این بلا، بر رده وظیفه‌ی همگان می‌دانیم.

سیدعلی خامنه‌ای

۱۳۸۹/۱/۲۷ برابر با ۱/جمادی الاول/۱۴۳۱

پیشگفتار

این رهنمایی مسلمانان است که پیشرفت تکنولوژی در همه زمینه‌ها، امروزه با سرعت زیادی در جریان است. در این میان، قوه سلاح سازی بشر نیز هماهنگ با پیشرفت علوم و فنون به روز در حال پیشرفت است. سلاح‌های کشتار جمعی نیز که دارای ویژگی فنی، تعریف وسیعی هستند و به شکلی گسترده، امنیت جهانی را مخدوش می‌کنند، از این امر عقب نمانده است.

در راستای تحدید و کنترل کشتار جمعی این گونه سلاح‌ها، کشورها تلاش کرده‌اند تا با تصویب کنوانسیون‌های بین‌المللی به این مهم دست یابند. علیرغم اینکه برخی از کشورهای دارای سلاح‌های کشتار جمعی، پایبند به تعهدات بین‌المللی خویش نیستند، در دکترین دفاعی اسلام، توسل به سلاح‌های کشتار جمعی به عنوان حکمی تکلیفی و وضعی دربردارنده روح فکری و عملی اسلام؛ قرآن، سنت، قواعد فقهی و عقل در باب کاربست این سلاح‌ها در راستای مقاصد صلح‌جویانه و فراتر از اینها اهداف جنگ‌جویانه است. در چنین پارادایمی، بکارگیری، نگهداری و تولید سلاح‌های غیر متعارف در دین اسلام جایگاهی ندارد و این یک بیان تبلیغاتی و رسانه‌ای به منظور اقناع قدرت‌های جهانی نیست بلکه موضع دین و شرع ما را نشان می‌دهد. اما تحلیل و مسیوه استنباط چنین برداشتی از منابع اسلامی مستلزم بررسی تمامی منابع اسلامی در این جایگاه است که از این میان، آنچه که در این نگاره مورد توجه و بررسی نگارنده قرار می‌گیرد، تحلیل قواعد فقهی ناظر بر تولید، نگهداری و به کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی است. تا پس از پاسخ به اینکه آیا در نگاه اسلامی، قواعد فقهی (انگاره‌های فقهی) ناظر بر تولید، نگهداری و به کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی وجود دارد، حکم فقهی تولید و بکارگیری اینگونه

سلاح‌ها مستنداً و مستنداً استنباط گردد. فرضیه این است که قواعد مسلم متعددی در فقه عامه و امامیه؛ نظیر حرمت اقدام سالب نفوس عامه، لاضرر و لاضرار و وزر و ... وجود دارد که به نحو دلالت مطابقی و یا به طریق التزامی و اولویت، بر عدم مشروعیت تولید، نگهداری و به کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی دلالت دارند.

باری موضوع این نگاره، تاکنون (تابستان ۱۳۹۴) از منظر قواعد فقه اسلامی صورت مستقل و منسجم مورد پژوهش قرار نگرفته است. در متون فقهی؛ مانند فقه الصادق (س)، جواهرالکلام و ... فقط مشابه این موضوع؛ مانند انداختن سم در بلاد کفار، استفاده از منجنیق و ممنوعیت مثله کردن در کتاب جهاد مطرح شده است. طبیعتاً در این آثار از تسلیحات کشتار جمعی مدرن که یک پدیده جدید و مستحدثه در عصر حاضر است بحثی به میان نیامده است. البته در بعضی آثار فقهی مانند ماوراء الفقه، فقه العولمه، کتاب فقه سیاسی سلاح‌های اتمی، شیمیایی، میکروبی مورد اشاره قرار گرفته ولی ابعاد مسئله به نحو جامع و ادله آن به شکل مرکب بحث نشده است. در کتاب حقوق بشر دوستانه بین‌المللی (رهیافت اسلامی) نیز به مسأله سلاح‌های کشتار جمعی پرداخته شده ولی نویسنده این اثر بیشتر از جنبه حقوق بشر دوستانه مسأله را مورد بررسی و تدقیق قرار داده است. لذا نگارنده گمان سعی بر آن دارند که موضوع را منسجم و در ابعاد مختلف، در عین توجه به آثار و پیامدهای مخرب تولید و به کارگیری سلاح‌های کشتار جمعی، با بهره‌گیری از رویکرد توصیفی - تحلیلی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای مورد فحص و بحث قرار دهند.

توضیحاً اینکه نوشته‌ی حاضر، به مصادیق بارز تسلیحات کشتار جمعی - اعم از سلاح‌های هسته‌ای، شیمیایی و میکروبی - و بدون انحصار این به دوره خاصی از اندیشه فقهی محدود نمی‌گردد. همچنین به دلیل مستحدثه بودن موضوع تحقیق، از دیدگاه‌هایی که در فقه معاصر مطرح شده نیز حظ و بهره برده شده است. و در این جهت، باید به سراغ اصول و قواعد عمومی فقه و

عمومات و اطلاق کتاب و سنت رفته و از باب تفریع الفروع من الاصول، حکم آنها بررسی گردد.

در نهایت از جناب حجت الاسلام و المسلمین دکتر علیرضا ابراهیمی، استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه قم و نیز مدیریت محترم مجمع علمی فرهنگی مجد، جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک، به جهت همنامی و انتشار این اثر ناچیز در راستای اعتلاء فقه امامیه نهایت تشکر و تقدیر را داریم.

امید است که اثر حاضر بتواند کاستی‌ها و ابهاماتی را که در پژوهش در این باب وجود دارد رفع و مسیری برای تحاقیق بیشتر باشد

إن شاء الله